

וכאשר תבין עוד דברי חכמה עליונה, כי כאשר הגיע למקום ששמו קושטא ונסב אשה מהם ראוי היה לו להוליד שני בנים, כי כן הורע אשר הוא זרע אמת כמו שהיה זה שהגיע למדריגת קושטא, והוא ירוע בסוד החכמה, כי זרע אמת הוא בא מן המוח אשר הוט השדרה בו כח משני צדין ימין ושמאל ולפיכך תולדות זרע אמת הוא שנים, דבר זה דברי חכמה ואמת.

ההוה רביתהו תייפא רישה כו' (סנהדרין צו. א), רצה לומר כי אין ראוי להמשך אחר האמת במדת הצניעות, וכמו שאמרו במסכת בבא מציעא (כג. ב) כהני תלת מילי עבידי צורבא מרבנן דמשני במילי ואחד מהם כפוריא, כי הצניעות בשבילן ראוי שישנה האמת, והצניעות והאמת זה כנגד זה, כי מצד האמת אין ראוי לשנות כלל אך הצניעות דוחה האמת עד שמוותר לשנות מפני הצניעות, ותייפא רישא דקאמר שהגיע אל דבר שראוי בו הצניעות, ובודאי שמוותר לשנות בשבילו, ומכל מקום היה זה גורם שמתו שני בנים, כי דבר שנתן לו בשביל שכל דבריו היו באמת ולכן היה לו הכל כסדר ולא היה יוצא דבר אחד מן הסדר הראוי, וכאשר היה משנה ומחליף האמת אז נטל ממנו מה שבא לו כשביל שהיו כל דבריו נמשך אחר האמת ומתו בניו.

ואמרו ליה צא מאתרוך, כלומר כי עתה לא יהיה מקומו האמת, שכל עניינו היה כסדר האמת והיה מקומו קושטא שהיא האמת עד עתה שהיה מחליף האמת אף כי היה עושה בשביל הצניעות וכך צריך לעשות, מכל מקום סוף דבר זה אינו אמת ונטלו בניו ממנו שנחלו לו מצד האמת, לכך אמרו צא מאתרוך.

ומה שאמרו דלא תיגרי בו מותנא, כלומר

זאת, שאם כך היה דבק במדריגה זאת ההעדר ולא שייך זה במדריגה זאת כלל העדר שלא כסדר מה שאין נותן האמת.

ועיקר המאמר הזה שבא להודיע מעלת האמת, שכאשר האדם נמשך אחר האמת שכל עניינו שהם שייכים אליו הכל הוא כראוי וכסדר, וכאשר הוא משנה בדיבורו כל אשר שייך לו יוצא מן הסדר הראוי.

ויש לפרש שכל המאמר הזה שבלי, כי מדרגת האדם שהוא טוב דהיינו שהוא מסולק מן פחיתות החמרי והוא נקרא רב טבות או רב טביומי שהוא שבלי ואינו חמרי, שהוא אינו משנה בדבורו ומי שהוא כך הוא מגיע למדריגת האמת, והוא נושא אשה מן אותה המדריגה שהוא אמת ויש לו בנים שם, וכך הוא מדרגת האדם שראוי אליו שם רב טבות או שם רב טביומי כמו שכארנו למעלה ענין השם הזה, שאדם כזה אינו משנה בדבורו לכך מדרגתו שמגיע עד מקום ששמה קושטא.

דק מצד כי כל אדם אף שיש לו מדריגה זאת ואי אפשר שיהיה נשאר דבק שם ולא יהיה מסולק ממנה, בעבור כי האדם אי אפשר לו שלא יהיה משנה ומחליף האמת מצד הצניעות כי הצניעות הוא הפך האמת כמו שכארנו, ולכך יש סלוק והסרה משם, וכל זה ענין שבלי שבא לבאר ענין מעלת מי שיש לו מדריגת של רב טבות או רב טביומי שמדריגתו שאינה משנה בדבורו, והדברים האלו עמוקים עוד בהכמה מאוד והבן הדברים אשר אמרנו.

אמנם נראה לי כי המאמר הזה נאמר על משה רבינו ע"ה, וזה שאמר אמר ליה ההוא מדרבנן ורב טבות שמה או רב טביומי שמה כי משה הוא נקרא טוב שנאמר

טביומי שמה, כי ביום שנולד באותו יום נקרא טוב ובראי זה מעלה יתירה שהיה טוב מתחלת בויאתו, והוא מורה על הטוב הגמור, כי שאר אדם אפשר לומר עליו טוב מצד פעל זה או מצד דבר זה שיש בו, אבל אשר נאמר עליו ביום שנולד שהוא טוב אין זה רק שהוא טוב בעצמו והוא טוב גמור וזה טביומי שמה.

ועוד כי טביומי הוא שהיה לו הטוב של היום, שהיום טוב הוא האור, כמו שאמרו ז"ל לעולם יצא אדם בכי טוב ויכנס בכי טוב (פסחים ב. א) ורצה לומר כי יש ליום הטוב שהוא האור, ומשה רבינו ע"ה היה לו גם כן דבר זה, שהרי פירשו ותרא אותו כי טוב שנתמלא כל הבית אורה, הנה כי טוב הנאמר כאן הוא האור שנקרא טוב כרנתיב וירא את האור כי טוב (בראשית א. ד), ודבר זה עצמו שנתמלא הבית אורה מורה על מדריגתו של משה העליונה וכמו שמפורש בכתוב כי קרן עור פניו ויראו מנשת אליו (שמות לה. ל), ולכך אמר שנקרא טביומי הוא הטוב של היום שהוא האור.

ואם יש לך להבין מחלוקת זה מר אמר רב טבות שמה ומר אמר רב טביומי שמה תבין דברים גדולים, ובודאי היה למשה רבינו ע"ה מעלה זאת שלא היה משנה בדבורו. ואל יקשה לך מה שאמר ההוא מדרבנן שקורא שמו על שם רבנן, דע כי שם רבנן שנקרא לחכמים הוא יותר גדול מן הנבואה, כי חכם עדיף מנביא וזה יותר שם הראוי אליו מן הנביא, ועוד רמו בזה שם משה כי מדרבנן מספרו כמספר משה ואחד נוסף שאינו מן המספר, ומה שאמר דאמר ליה ההוא מדרבנן דבר זה נקרא שאמר ליה כאשר היה משיג בענין משה והשיג דבר זה ממנו דבר זה נקרא שאמר ליה.

ו/ב ענין י"א כו"א חסד
דבר קטן ר"ל

אבא

ובפרק חלק (מנהרין צ. א) אמר רבא מריש הו"א ליכא קושטא בעלמא, אמר לי ההוא מרבנן ורב טבות שמייה ואמרי לה רב טביומי שמייה דאי הוה יהבי ליה כל הללי דעלמא לא הוי משני בדיבוריה, זמנא חזא אקלע לאתרא דשמייה קושטא ולא הוה מיית איניש מהתם בלא זימניה, נסיב אתתא מנהון והוי ליה תרתין בנין, יומא חד יתבה רביחיהו וקא חייפא רישה אתת שיבבתא טרפא אדשא סבר לאו אורח ארעא אמר לה ליתת הכא, שכיבו ליה תרתין בנין, אתו אינשי דאתרא לקמיה אמרו ליה מאי האי אמר להו הכי הוי מעשה, אמרו ליה במטותא מינך פוק מאתרין ולא תיגרי בהו מתנא בהנך אנשי.

מאמר הזה קשה מאוד מה ענין המקום הזה יותר היה ראוי לירושלים שהיא הצדק ולמה היה מדריגה זאת לעיר אמת, גם לא מצאנו המקום הזה, ועוד אם המקום גורם שלא ישנה האדם האמת אם כן למה לא גרם לרב טבות שלא יהיה משנה. ויש לדעת כי עיקר המאמר הזה בא להודיע על מעלת האמת, שכל אשר נמשך אחר

האמת שראוי אליו הקיום וכמו שאמרו חכמים קושטא קאי שקרא לא קאי, כי האמת ראוי אליו המציאות והשקר ראוי אליו ההעדר שלא יהיה נמצא. ואמר כי ההוא מרבנן ורב טבות שמייה ואמרי לה רב טביומי שמייה, רצה לומר כי יש צורבא מרבנן אשר מדריגה שלו עליונה עד אשר נקרא שמו רב טבות, רצה לומר שהוא טוב מסולק מן הפחיתות החמרי כי מי שיש בו פחיתות דבק בו הרע, ולפיכך אמר כי שמו רב טבות, ואיכא דאמרי כי שמו רב טביומי דכר זה יותר מעלה מן המעלה הראשונה, כי מעלה זו טונה שהוא מסולק מן הפחיתות עד שהוא טוב מצד עצמו ולא יכא דאמרי נקרא טביומי, ופירוש טביומי שיש בו הטוב של היום, כי היום יש בו האור שנקרא טוב גמור וכמו שאמרו ז"ל (פסחים ב, א) לעולם יצא אדם בכי טוב ויכנס בכי טוב, והיינו כאשר הוא יום, וכך רצה לומר בכאן שהיה לו מדריגה שכלית נבדל מן החומר כי האור יש לו מדריגה נבדלת מן החומר.

ומפני זה אשר שמו רב טבות או רב טביומי אשר השם הזה מורה על המציאות לא היה משקר כי השקר בלתי נמצא, ולפיכך אמר שאם היו נותנין לו כל הללא דעלמא לא הוה משני בדיבוריה, כי מצד הטוב אין כאן שקר אשר אינו נמצא.

ואמר כי מריש היה אומר כי לית קושטא בעלמא, פירוש כי העולם הזה אינו עולם של אמת כלל וכטל האמת בעוה"ז. ואמר כי הגיע לאתרא דשמייה קושטא, כלומר כי זה שלא משנה ומשקר ברכור שלו הוא מגיע למדריגה ששמה קושטא והיה כל הנהגתו באמת ולא היה יוצא מן הסדר הראוי, ולפיכך אמר דלא מיית איניש בלא זמניה, כלומר שכך הוא שנמדריגה זאת הכל כסדר ולא מיית איניש בלא זמניה שזוהו יציאה מן הסדר כאשר מיית איניש בלא זמניה, כל זה היה גורם מדה זאת שלא היה משנה ברכורו עד שהגיע למדריגה זאת שהיא מדריגת קושטא.

ומת שאמר דנסב אתתא מנהון, כלומר כי גם אשתו שלקח היה כראוי וכסדר, ולא היה לו חיוג שאין ראוי לו וכמו שנמצא ברוב פעמים ולכן אמר דנסיב אתתא מנהון. ואמר שהוליד שני בנים גם דכר זה לפי הסדר והאמת כי התולדות הראוים לאדם הם שנים, כי התולדות אינם רק רכוי ברכיב פרו ורכו והרבוני אינו רק בשנים ולפיכך

ודכר זה בארנו בהקדמה אצל כי נר מצוה ותורה אור, ועוד בארנו דבר זה במקומות הרבה כי האור מורה על מעלה נבדלת מן הגשמי, ותראה כי כל הדברים שאינם מאירים הם גשמיים וכמו שבארנו פעמים הרבה, ולפיכך הזכות והבהירות מורה על שהוא מסולק מן הגשמי, וזה שאמר טביומי שמייה שנקרא על שם היום שבו האור וכדכתיב ויקרא ה' לאור יום (בראשית א, ה), ורצה לומר כי התלמיד חכם נבדל לגמרי מן הגשמי עד שהוא נוטה אל המדריגה הנבדלת לגמרי עד שנקרא טוב יומי. והבן ההפרש שיש בין אלו שני לשונות, כי ללישנא קמא רב טבות שמייה דהיינו שהוא טוב מסולק מן הרע, ולא יתן לישנא מסולק מן הגשמי שבו הרע. ומי שיש בו